

* دکتر سید مصطفی محقق داماد
** دکتر محمد عیسیٰ نفرشی
*** ابراهیم شعاریان ستاری

وضعیت حقوقی تعهدات قراردادی مؤجل متوفی

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

چکیده:

با مرگ انسان، حقوق و تعهدات وی به وارث منتقل می شود و آنان ذی حق در استیفای حقوق و مسئول اجرای تعهدات مورث خود می باشند، مگر تعهداتی که قائم به شخص متوفی بوده و غیر قابل انتقال است. مبنای تعهدات متوفی در زمان حیات نیز قانون و یا عقد، اعم از عقود معین و غیر معین می باشد.

* استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

** عضو هیات علمی گروه حقوق دانشگاه تربیت مدرس

*** دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تربیت مدرس

ماده ۲۳۱ قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹ مقرر داشته است که: «دیون مؤجل متوفی بعد از فوت حال می شود»؛ همین قاعده در فقه نیز مورد تایید قرار گرفته است. به عبارت دیگر، طلبکار پس از فوت مدیون بدون آنکه مقید به مطالبه حق در اجل مقرر باشد، بلافاصله حق مطالبه پیدا می کند و وارث نیز موظف هستند دیون مورث خود را هر چند که اجل آن فرا نرسیده باشد، اداء نمایند. سؤال قابل طرح این است که چنانچه شخصی مبادرت به انعقاد قراردادی نماید و قبل از رسیدن موعد اجرای تعهدات مقرر در عقد فوت کند، آیا تعهد وراث طبق ماده مرقوم حال می گردد یا آنکه وظیفه آنان، اجرای تعهد در زمان مقرر است.

راه حلی که در این مختصر با تکیه بر اصول و ضوابط فقهی و حقوقی اتخاذ گردیده، این است که در تعهدات ناشی از عقود، بویژه قراردادهای دو جانبه، که اجل در تعادل اقتصادی عوضین نقش اساسی ایفا می نماید، وراث مکلف به اجرای تعهد در موعد مقرر در عقد می باشند و با فوت طرف عقد چنین تعهداتی حال نخواهد شد.

مقدمه

بر مبنای قاعده کلی، عقود لازم پس از فوت طرفین قرارداد یا یکی از آنها، منحل نمی گردد و حقوق و تعهدات ناشی از عقد، به وراث منتقل می شود و آنان قائم مقام قانونی طرف قرارداد محسوب می شوند. این است که ماده ۲۳۱ قانون مدنی مقرر می دارد: «معاملات و عقود فقط درباره طرفین متعاملین و قائم مقام قانونی آنها مؤثر است...» بدیهی است که در عقود جایز که هر یک از طرفین یک جانبه و بدون علت قانونی حق انحلال عقد را دارد و به حکم ماده